

דף סיכום בחינה

מזהה בחינה: 001000276694 מזהה סטודנט: 270727

שם קורס: הפשרה במשפט העברי

מספר מבחן: 0001

מיקום התשובה שסומנה בטופס המקור	מיקום השאלה בטופס המקור	התשובה הנכונה	התשובה שסומנה	ציון	ניקוד מירבי	הערה	מספר שאלה בטופס זו בחינה זה
4	1	4	4	4.00	4.00		1
1	2	4,1	1	4.00	4.00		2
2	3	2	2	4.00	4.00		3
1	4	1	1	4.00	4.00		4
1	5	1	1	4.00	4.00		5
-	6.1	-	-	10.00	10.00		6.1
-	6.2	-	-	10.00	10.00	תשובה מעולה!	6.2
-	7.1	-	-		10.00		7.1
-	7.2	-	-		10.00		7.2
-	8.1	-	-	10.00	10.00	יפה מאוד	8.1
-	8.2	-	-	10.00	10.00		8.2
-	9.1	-	-	10.00	10.00		9.1
-	9.2	-	-	10.00	10.00		9.2
-	10.1	-	-	8.00	10.00		10.1
-	10.2	-	-	10.00	10.00	יפה	10.2

כמות תשובות נכונות (עבור שאלות סגורות) : 5

0

ציון בחינה סופי : 99.00

מקרא צבעים

תשובה שגויה
שאלה שלא נענתה
שאלה מבוטלת

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

***** לתשומת לבך, במידה וההערות מופיעות ב "ג'יבריש" יש להוריד את הקובץ למחשב ולפתוח ב - reader acrobat *****

99545-01

הפשרה במשפט העברי

תשפ"ד, סמסטר א', מועד א'

דר' ליפשיץ איתי

שלום וברכה,

- המבחן מורכב משלושה חלקים:

חלק ראשון - שאלות 1 עד 5: חמש שאלות ברירה (כל שאלה 4 נק', סה"כ 20 נקודות)

חלק שני - שאלות 6 עד 9: ארבע שאלות סעיפים - יש לענות על 3 שאלות בלבד (כל שאלה 20 נק', סה"כ 60 נק')

חלק שלישי - שאלה מספר 10: שאלת חובה - 20 נק'.

- ענו רק על שנשאלתם.
- מגבלת המילים רחבה ביותר, ניתן להסתפק אף במחציתה בכל השאלות.
- כל חומר עזר וכלי כתיבה **אסורים** בשימוש.
- משך הבחינה שעתיים.

בהצלחה!

חלק שני - שאלות 6 עד 9: ארבע שאלות סעיפים - יש לענות על 3 שאלות בלבד (כל שאלה 20 נק', סה"כ 60 נק'
(

שאלה מס' 6 (20 נק')

רש"י ותוספות נחלקו בהגדרת המונח "נגמר הדין".

שאלה מס' 6.1 (10 נק')

הציגו את מחלוקתם ואת הקשרה לפשרה.

תשובה עבור שאלה מס' 6.1 (10 נק')

לדעת רש"י- גמר הדין הוא הרגע בו הדיין הכריז על פסק דינו, "זה חייב וזה זכאי" ומנקודה זו לא ניתן עוד להציע פשרה. הוא מפרש את הביטוי באופן דווקני מתוך הבנה כי לא ניתן לעשות פשרה מהרגע בו הוכרעה המחלוקת, נגמר תפקידו של הדיין והוא אינו פועל מתוקף סמכות יותר. ✓

לדעת התוספות- אסור לערוך פשרה מרגע גמר הדין בו הדיין דקדק בפרטים, וקיבל הכרעה לגביו בראשו וטרם הכריז עליה בפני הצדדים. הרציונלים הם: (1) מניעת הטעייה של הצדדים (2) נגמרת סמכותו של הדיין ברגע שהוא מכריז (3) אינטרס של הצדדים- אחרת לא יהיה מניע לפשר ביניהם כאשר יש כבר צד זכאי. ✓

10
(6.1)

שאלה מס' 6.2 (10 נק')

איזה קושי פרשני התקשו תוספות בשיטת רש"י? כיצד הצענו ליישבו?

התוספות לא הצליחו להבין כיצד רש"י מפרש את "גמר הדין" לאחר שהוכרז על פסק הדין, כיוון שבנקודה זו אין לצדדים אינטרס לקיים פשרה ביניהם (הצד הזכאי יעדיף את הפסק ע"פ הדין ולא את הפשרה). כדי לא לפגוע בכבודו, התוספות ניסו לפרש זאת כאילו רש"י התכוון לכך שאם הייתה טעות בפירוש הדין על ידי הדיין ניתן לפשר גם לאחר שהכריז הדיין על הפסק כיוון שיש חשש לטעות (יראת הדין). עם זאת, קושי זה לא נפתר כיוון שאם יש טעות אפשר לערער ואין צורך לפשר. ✓

המרצה (דר' ליפשיץ) אמר כי רש"י צריך לדבוק בעמדתו ולא "להתקפל" כיוון שיש מקום לערוך פשרה גם לאחר גמר הדין מטעמים ערכיים. ערכי הפשרה (שלום וצדקה) לא מיושמים בדין ולכן גם אם נפסק "זה חייב וזה זכאי" עדיין אין שלום בין הצדדים ולכן יש מקום לערוך ביניהם פשרה. לעתים יש לצדדים אינטרס לקדם פשרה בהסכמה גם ניתן פסק, כדי להשכין שלום (אם הם שכנים למשל) באמצעות ביצוע. ✓

10
(6.2)

תשובה מעולה!

שאלה מס' 7 (20 נק')

במקורות שלמדנו צויינה הצעת הפשרה כאפשרית/מחוייבת החל משלב מוקדם של ההליך השיפוטי.

שאלה מס' 7.1 (10 נק')

ציינו שני מקורות כאלו

שאלה מס' 7.2 (10 נק')

הציעו שתי הצדקות להצעת פשרה בשלב כה מוקדם של ההליך השיפוטי.

שאלה מס' 8 (20 נק')

"אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם"; "ויהי דוד עושה משפט וצדקה..."

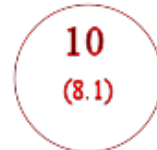
שאלה מס' 8.1 (10 נק')

ציינו שתי משמעויות מהמקורות שלמדנו לערך של "שלום" במשפט.

א. שלום בין אדם לחברו- ריב"ק מפרש את המונח שלום במשפט כשלום בין הצדדים (בעלי הדין). לטענתו שלום מסוג זה יכול להתאפשר במשפט בְּק אם מדובר בהליך פשרה (ביצוע) בו הצדדים מתכנסים בהסכמה כדי שהדין ידון בעניינם מתוך הבנת דרך האמצע. שני הצדדים יצאו מרוצים ולא צד אחד חייב והשני זכאי. לדעתו הביטוי "אמת ומשפט ושלום" מתאפשר בְּק דרך הפשרה. למרות שבניגוד אליו פוסקים אחרים טוענים כי יש אפשרות להשכין שלום בין בעלי דין על ידי בירור האמת במשפט (ללא פשרה). כאשר מתברר הדין האלוקי ויכול להיווצר שלום גם בין אדם לחברו, כיוון שהדברים הובאו על סדרם תוך פירוש דבר ה' חיים ויישומם על המקרה. ✓

ב. שלום כסדר חברתי- ר' אליעזר מפרש את המונח שלום כסדר חברתי, שמירה הסדר הציבורי בקהילה/במדינה באמצעות המשפט. לגישתו, ללא משפט ומיצוי הדין (האלוקי) לא ניתן יהיה להתקיים. ברגע שיש מערכת משפט מתפקדת, האנשים שחטאו ופשעו מוצאים מקרבה והכל בא על מקומו בשלום. ניתן להגיע לשלום במובן החברתי על ידי מיצוי הדין. ✓

המחלוקת בין ריב"ק לבין ר' אליעזר מוסדרת באמצעות ההבנה כי ישנם פירושים שונים למילה שלום ולכן כל אחד מהם יכול לפרש אחרת את הביטוי "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם".

יפה מאוד

שאלה מס' 8.2 (10 נק')

ציינו שתי משמעויות מהמקורות שלמדנו למונח 'משפט וצדקה' ואת הדוגמאות שהובאו בעניין.

ויהי דוד עושה משפט וצדקה... לפי פרשנות אחת, ניתן לעשות צדקה (צדק) באמצעות המשפט תוך בירור הדין ומיצויו עד תום. לפי פרשנות אחרת כדי לעשות צדקה יש לעשות צעד נוסף קדימה מהדין עצמו ולפרשו באופן מרחיב יותר המתחשב בצדדים כמו פסיקה "לפנים משורת הדין" שמסופר כי דוד נהג על פיו. למשל במקרים מסוימים הדיינים יכולים לפסוק כי למרות שצד מסוים חייב והשני זכאי, יש ללכת לפנים משורת הדין ולנקוט בפתרון שמאפשר למשל גם לצד החייב לקבל פתרון שתואם יותר את מצבו (נוהגים כלפיו במידת חסד). למשל, החליטו להקל לאדם שחזר לדרך הישר על עונש בגלל שגנב אוכל כי היה רעב. החליטו לתת לו את העונש הקל יותר באופן חד פעמי "לפנים משורת הדין" למרות שזה לא ע"פ הדין בשל נסיבות המקרה המיוחדות שלו.

דוגמה 1 לצדקה בדין: אם התקיים משפט בעניין חוב, ונמצא כי העני חייב כסף לאחר, ואין לו דיי כסף לשלם- הדיין יוציא מכיסו כסף וישלם את החוב בעצמו.

דוגמה 2 לצדקה בדין: אם נפסק בעניינו של אדם כי הוא חייב כסף לאחר, והוא מחזיר את הסכום, הדיינים עשו עמו צדק(ה) כיוון שהוא היה בחזקת "גזלן" ופעל בניגוד לדין.

שתי אלו דוגמאות שעולות בקנה אחד עם דעתו של ר' אליעזר לפיה ניתן לעשות צדקה בתוך ההליך המשפטי (על פי דין אלוקי), בניגוד לדעתו של ריב"ק לפיה ניתן לעשות צדקה (ולהכניס שיקולים אחרים שהם אינם רק הדין - כמו שלום) רק באמצעות הליך חלופי לדין הלוא הוא אפשרה.

10
(8.2)

שאלה מס' 9 (20 נק')

שאלה מס' 9.1 (10 נק')

מהן הגישות לשאלה - האם דיין אמור לשכנע את הצדדים להתפשר ובכך להעדיף את הפשרה על פני הדין?

לפי דעה אחת, הדיין צריך להיות **אקטיבי** ולשכנע את הצדדים בבואם לביהמ"ש, כי הפשרה היא הדרך הטובה ביותר לפתרון הסכסוך ביניהם ובכך להעדיף את הפשרה על פני הדין. לפי גישה זו, המוצגת בספר מאירת עיניים (הסמ"ע), הפשרה עדיפה על פני הדין כיוון שהיא מאפשרת לצדדים להשכין שלום ביניהם, היא מקדמת ערכים של צדקה ומאפשרת להגיע לפתרון ביינים (ביצוע כפי שהתפרש על ידי חיים שפירא) שמוכרע ע"פ המקרה. עם זאת, אסור לדיין לחייב את הצדדים לבחור בדרך הפשרה, ההחלטה נתונה לשיקול דעתם.

לפי דעה שנייה, הדיין לא אמור לשכנע את הצדדים להתפשר, **גישה פסיבית**, הוא צריך רק להציג בפניהם את שתי האפשרויות העומדות בפניהם- פשרה או פסיקה ע"פ הדין ולתת להם להחליט. לפי גישה זו המוצגת על ידי הט"ז שמביא את דברי המהרל, הפשרה אינה עדיפה על הדין. הפשרה נתונה לשיקול דעתו של הדיין, שעשוי להשתנות בין מקרה למקרה (דוגמה לכך ניתן לראות בפס"ד אנג'ל בו ביה"ד קבע כי חלוקת רכוש תבצע באופן שאינו עולה בקנה אחד עם הדין). יש יתרונות לפסיקה ע"פ הדין כיוון שהיא יציבה והיא מבטאת את דין ה'.

לפי **גישת ביינים**- הדיין צריך לקרוא את פרטי המקרה, להציע לצדדים לבחור בפשרה/בדין (באופן פסיבי) ולאחר שהעמיק ודקדק במקרה והבין לאור הנסיבות איזו דרך תהיה טובה יותר עבורם- הוא יוכל להמליץ להם באופן אקטיבי האם עדיף להם פשרה או דין.

10
(9.1)

שאלה מס' 9.2 (10 נק')

בהמשך לתשובתכם לשאלה הקודמת, הסבירו את הגישות השונות לפרשנות ההלכה "מצוה לבצוע"

ידוע כי נקבעה ההלכה כי "מצווה לבצוע" לפי גישתו של הריב"ק. ניתן להסביר את הגישות השונות באמצעות פירוש ה"מצווה לבצוע" כמצווה להציג/לאפשר את האפשרות לבצוע גם היא בסוף לא מיושמת בפועל (לערוך פשרה על בסיס שק"ד של הדיין וכן ע"פ הדין).

בגישה האקטיבית- המצווה לבצוע מתקיימת כיוון שהדיין מציג בפני הצדדים את האפשרות לערוך פשרה והוא אף מגדיל ומסביר להם מדוע זוהי הדרך הטובה ביותר עבורם. ✓

בגישה הפסיבית- המצווה לבצוע מתקיימת כיוון שהדיין מציג בפני הצדדים את האפשרות לערוך פשרה והם זכאים לבחור בה. ✓

10
(9.2)

שאלה מס' 10 (20 נק')

(שאלה מספר 10: שאלת חובה - 20 נק')

כיצד ניתן להבין את המתואר בתלמוד הירושלמי, שגדולי התנאים כרבי יוסי בר חלפתא ורבי שמעון בר יוחאי אומרים שאינם יודעים לדון דין תורה כשניטלו דיני ממונות בזמנם?

שאלה מס' 10.1 (10 נק')

הסבירו, והשוו לדור שקדם להם.

בתלמוד הירושלמי מצוין כי גדולי התנאים (למשל הרב יוסי והרשב"י) לא ידעו לדון דין תורה, בעוד שידוע כי שניהם היו ידענים גדולים בתורה. ניתן להסביר את הפער הזה באמצעות:

1) יראת הדין- במשך דורות רבים, היה חשש מלטעות בדין, מאחר שהדין ניתן מה', הדיינים מושווים לה' מבחינת מידת האחריות שמוטלת עליהם וכן לפי דעות מסוימות ה' ממש נמצא איתם בהליך השיפוט. לכן יש חשש גדול משגיאה שיש עליה עונש וחייב בידי שמייים. לכן, ר' יוסי ורשב"י העדיפו לדון ע"פ שיקול דעתם (כמו שטרות הבוררות- "בין דין לבין פשרה"), כך שלא יהיה חשש לטעות. הם למעשה דנו ע"פ דין אך "הפשרה" הגנה עליהם ממקרה בו חלילה שגו.

2) מצב לא אידאלי לפסוק בו דין תורה- בתקופה ההיא, גורשו בני ישראל ממולדם וחיו תחת שליטת הים. הרומאים נטלו מהם בהדרגה את הזכות לדון בדיני נפשות וכן בדיני ממונות. החברה היהודית סבלה משינויים חברתיים, פיזים ופנימיים שונים שהשפיעו על "ירידת הלבבות" ועל העולם הרוחני ממנו התרחקו. לכן, מסיבה זו הפוסקים לא יכלו לדון דין תורה. השינויים החיצוניים השפיעו על עמדת הנפש ממנה באו לפסוק בדין- חששו.

לעומת זאת- ר' עקיבא שהיה מדור קודם להם כן פסק לפי דין תורה, הוא לא חשש מטעות כי אמר שפסיקתו היא פסיקת ה' ולכן אין סיכוי שיטעה (הוא כלי- שופט בעולם של מטה)

8
(10.1)

שאלה מס' 10.2 (10 נק')

כיצד ברכיהו ליפשיץ מבסס את הבנתו את הפשרה על המובא בירושלמי ?

לפי הבנתכם - מה מחליש את ביסוס טענתו של ברכיהו ליפשיץ על המובאה מהירושלמי.

לדעת ב. ליפשיץ, הפשרה מבטאת הסכמה בין הצדדים לסכסוך (ולא הפרדה). הדיינים פוסקים ע"י פשרה לטובת עצמם ולא לטובת בעלי הדין! הצדדים מסכימים על: 1) מי ידון אותם, 2) ע"פ מה ידונו 3) התוצאה- לא תשתנה בין אם יפסקו ע"פ פשרה או ע"פ הדין. הוא מבסס את טענתו ע"פ הירושלמי מכיוון שהוא מתייחס ליראת הדין כשיקול המרכזי והבלעדי של הדיינים **בבואם לפסוק על פי הפשרה.** גם הדיינים הגדולים חוששים מלפסוק ע"פ דין תורה ולכן גם בבתי הדין הרבניים פוסקים באמצעותה (שטרי בוררות). לטענתו המוטיבציה של הדיינים לפשרה היא החשש מטעות בדין (יראת הדין), והנראות של **הפשרה** נחזית להראות כמו הליך שיפוטי ע"פ הדין כך שאין כל בעיה לבצעה.

לפי איתי ליפשיץ וכן לדעתי, מה שמחליש את ביסוס טענתו ע"פ הירושלמי היא שבתקופה ההיא באמת היה **קושי משמעותי לפסוק על פי הדין** בעוד שחלו שינויים מרחיקי לכת בכל מה שקשור לעולם הרוחני (ראו לעיל), היה צורך להימנע מהגעה לערכאות של גויים, פוזרה הסנהדרין והחשש מטעות בדין היה משמעותי ומבוסס. בכל הנוגע לפשרה כפי שהיא מוצגת היום, יש בה **ערכים דומיננטים** וחשובים שבאים לידי ביטוי (כגון צדקה ושלום) ומובילים את הדיינים לבצעה, היא לא משרתת רק תכלית של הסכמה, היא מביאה בשורה אחרת ולא שווה לדין (עם שינוי טכני בלבד שמגן על השופטים).

10
(10.2)

יפה